

35 Kč INTERVIEW 3/2017

STO STRAN ROZHOVORŮ PRO LIDI, KTEŘÍ NEZAPOMNĚLI ČÍST

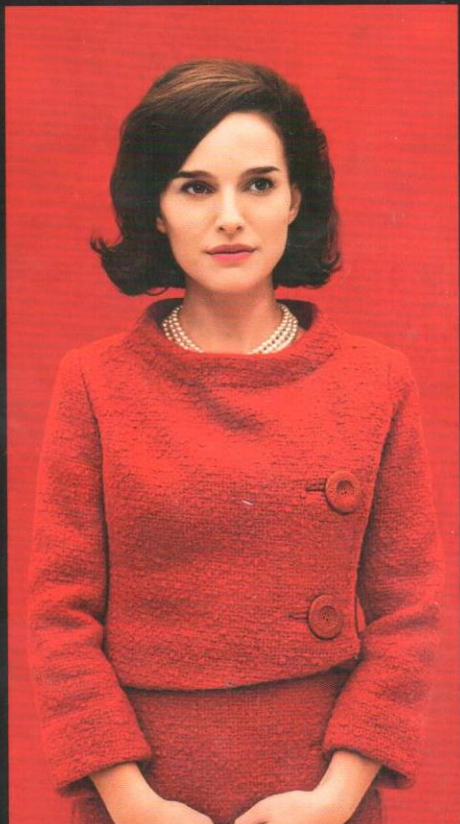

BÁBA Z LEDU

**Zuzana
Kronerová**

CHVÍLE

OSVOBOZENÍ

**NATALIE „JACKIE“
PORTMAN**

V kostýmu ušpiněném
krví

Džungle archaismů
a revolucionář
Čajkovskij. Choreograf
JIŘÍ KYLIÁN bilancuje

Když odpovědnost
bolí. S filozofem **JANEM
SOKOLEM** o věcech, které
jsme dostali zadarmo

Nakoupit a ubavit
se k smrti. Soudobá
architektura očima
PETRA HRŮŠI

CENA: 35 Kč / 1,70 €
0 3
9 772336 606003

Architektonický vyšší princip

Architektura by neměla ustupovat požadavkům na design, zábavu a momentální náladu či módu, tvrdí architekt a pedagog PETR HRŮŠA. Ani „inteligentní“ stavby podle něho nepředstavují budoucnost, ale jen postfunkcionalistickou manýru. Naději naopak vidí v rostoucím zájmu o veřejný prostor a život v něm.

Dá se popsat role architektury a urbanismu v současné společnosti? Architektura a urbanismus na rozdíl od jiných příbuzných profesí patří do oblasti umění a uměleckého řemesla. Mají přitom – a to mě zlobí – spoustu praktických a marketingových „úkoků“ stranou. To hlavní je ale téma urbanismu, tedy obecné ztělesnění politiky ve smyslu původu toho slova – polis, tedy že se obec vztahuje k prostorové uspořádanosti, která má umělecké zásady. To se v rámci současných trendů, které se různě mění, často vytrácí.

O stavbě měst podle uměleckých zásad lze mluvit od antiky a hovoří o ní na konci devatenáctého století i Camillo Sitte, jeden z největších teoretiků urbanismu. Kdy začal důraz na umělecký koncept mizet? Princip, který měl na mysli Camillo Sitte, se začal vytrácet už na základě avantgardních představ o městech a veřejném prostoru ve dvacátých letech dvacátého století. Jako reakce na asociální prostředí pro bydlení v devatenáctém století vznikl na základě závěrů kongresu CIAM koncept takzvaného funkčního města (CIAM – Congrès International

d'Architecture Moderne byl kongres významných evropských architektonických osobností s cílem ujasnit názory a vize architektury, pozn. red.). Umělecký architektonický aspekt ale stále řadím k nadčasovým principům architektury a urbanismu, vedle těch časných, kam patří design a akční nebo konceptuální umění. Proti uměleckému konceptu jde i to, že si dnes lidé procházející architektonickým vzděláváním volí marketingově atraktivní verzi profese. Já zastávám opačný pohled – architektura a urbanismus by měly být k marketingovým tendencím zdrženlivé a měly by si hledět svých zdánlivě „řemeslných“ a „přízemních“, ale ve skutečnosti výsostných principů. Dnes ale není příliš populární to říkat.

Jste pedagog a učíte o architektuře na univerzitách v Praze a Ostravě. Vidíte, že u studentů převládá zájem o „marketing a design“?

Podle mých pedagogických zkušeností nyní nastupuje generace studentů, kteří hlubší rozměr architektury postrádají, a proto ho více vyhledávají. Je to kontrast oproti období trvajícimu od devadesátých let zhruba do roku 2007, kdy převládal jiný trend – tehdy studenti v jakési setrvačnosti a nadšení z otevřeného světa hlavně směřem na Západ vnímali zejména vnější aspekty a ty,

které přicházely spíše zevnitř, nebyly vůbec populární. Dnes vidím pozitivní posun opačným směrem.

Které principy současné architektury se vám nelíbí, protože jdou proti hloubce, o níž jste mluvil?

Jsou to ty, které směřují à priori k zážitkovosti. Člověk chce být obklopen zajímavými věcmi, ale jsem přesvědčen, že podprahově každý také hledá ještě něco jiného než jen „něco zažít“, nechce se jen bavit. Lidem nebude stačit zaujatost sebou samým a vnějšími efekty, nebude jim stačit, že budou moci zapomenout, v jaké zemi a kultuře jsou, a nespokojí se s jakousi multikulturální tendencí. To totiž vede k tomu, že ten, kdo se soustředí jen na zážitky, nemá prostor, aby se zklidnil nebo prožil něco jiného. Jen s ním bude smýkat zábava.

Jsou obchodní a zábavní centra nebo multiplexy kombinované s obchodem zároveň také veřejným prostorem?

Obchodní zábavní centra nemají s veřejným prostorem obce – tedy s polis – nic společného. V nich platí spíše heslo „nakoupit a ubavit se k smrti“. Možná už se ale dnes lidem obchodní centra zájádají stejně jako levné potraviny. Marketing těchto objektů směřuje k tomu, že je člověkem manipulováno a míra

manipulace je srovnatelná se situací v minulém režimu. V komerčním prostoru, který není veřejný, jsou lidé manipulováni, a přitom mají pocit, že to tak není – zajít si na káfičko, pak nakoupit, pak kino. Naproti tomu stojí architektura a urbanismus, které marketingovým pravidlům tak snadno nepodléhají. Marketing do veřejného prostoru nepatří. Zábývá se totiž hmotnými předměty. Na každé další nižší úrovni – při pomyslném sestupu od nejvyššího dobra a krásy a jednoty – nastává stále více nejednoty a u hmotných předmětů navíc prostorová oddělenost. Hmotné předměty, tak jak je vnímáme smysly, jsou na samé hranici nebytí. Hmotný svět je příliš slabý, aby mohl zplodit cokoli dalšího, natož obecně platného a krásného.

Vylučuje „nízký“ obchodní účel krásu? Třeba brněnské centrum Vaňkovka, na jehož vzniku se podílel také váš ateliér, si zachovává něco z původní industriální architektury a snad i z genia loci.

Centrum Vaňkovka je velmi sofistikovaně vymyšlený systém, který má z marketingových důvodů specifický řád. Je ovšem jiný než nákupní a zábavní centrum Olympia postavené u dálnice na zelené louce. Vaňkovka ale není žádná architektura. Zároveň je to projekt, za který není fér se stydět. Princip byl ale mazaně vymyšlen tak, aby si tam zákazník střední třídy připadal dobře, příjemně, a v podtextu je zase to, že se tam lidé musejí co nejvíce vracet, aby co nejvíce nakoupili. Zásadně se ideou od jiných obchodních center neliší.

Boom hypermarketů a obchodně-zábavních center u nás měl nebývalé rozměry a zdá se, že ještě nekončí. Je tím Česko specifické jako postkomunistická země? Máme větší hlad po konzumu než třeba tradiční západní země?

U nás se ten hlad sice projevil výrazně, ale nemyslím si, že ve světě je to o moc jiné. Konzum je celosvětový projev někdy až dekadentní západní kultury. Společnost je jím zahl-

cena bez ohledu na to, zda má, nebo nemá totalitní minulost.

Přesto existuje stále silící zájem o veřejný prostor. Odkud se bere?

Myslím, že je způsoben tím, že dnešní doba je zahlcena virtuálním veřejným prostorem internetu a individualistickým postojem ke světu. Architekti a urbanisté jako by ale cítili, že tento rozměr existence se v zájmu o veřejný stabilní prostor nedá úplně smazat. V tom vidím pozitivní posun, na náměstích jsou spousty lidí, města žijí. Před rokem 1989 jsme

v centru měst obstarávají zejména davy turistů?

Pokud je centrum, místo, ulice nebo náměstí dobře založeno, provozováno a obsluhováno, život tam přijde sám. Turistický ruch, to je ale jenom pažívot, turisté se pouze táhnou za různými atrakcemi. Turismus přináší do města typ života, který je spojen jen s obratem, penězi a obchodem. To pak způsobuje takové věci, jaké se nyní plánují v Praze mezi Rudolfinem a filozofickou fakultou a VŠUP. Na náměstí tam má být pro větší

„Je to marketingový tah: vezmeme ‚rejnoka‘ z Českých Budějovic, dáme ho na Štvanici a budeme mít skvělý předvolební guláš.“

žehrali, že lidi není ve městech vidět, že je tam mrtvo. Například v Brně je ale nyní úžasné, jak se život ve městě rozvinul, stejně jako vztah obyvatel k veřejnému prostoru.

Již dříve jste řekl, že ve veřejném prostoru nejde jen o funkčnost a možnost setkávání, ale i o krásu.

Jak taková krása vzniká a kde ji hledat?

Krása je možná silné slovo, ale veřejný prostor by měl být s takovou ambicí alespoň tvořen. Jde to těžko, ale myslím si to čím dál více. V Brně se to vyplatilo a esteticky založený veřejný prostor vzbuzuje sám o sobě potřebu setkávání. Téma krásy je ale většinou tak zrelativizované, že harmonické a filozofické principy jsou zatlačeny uživatelskými požadavky a zmíněnou zábavou. Například do divadla nejdu primárně za zábavou, ale abych tam něco prožil, a obdobně by měl působit i veřejný prostor. Takhle vnímám například zrekonstruované Jakubské náměstí v Brně, kde se spontánně shromažďují lidé. V létě je tam hlava na hlavě, a přitom tam dříve příliš živo nebylo.

Na tom náměstí se scházejí většinou místní lidé. Jak vnímáte, když život

atraktivnost místa instalována obří plazmová obrazovka, kde se budou promítat přenosy z koncertů, aby toto náměstí „více žilo“. K tomu bude ovšem třeba udělat elevaci, akustické úpravy z průhledných materiálů, skrze které bude vidět, že mimo prostor jezdí tramvaje, a uprostřed bude „kulturní“ život. To je podle mne pravý opak toho, co lze považovat za život ve městech. Myslím, že Brno má v ulicích více života než turisticky atraktivní města, jako je Praha. Ono je dost na pováženou předhodit město k roztrhání davům turistů. V protikladu k tomu stojí obyvatelný provoz, a to je Brno, kde přitom centrum tepe životem a nemá to nic společného se soudobě chápanou turistikou.

Co do veřejného prostoru přinášejí sochy a další prvky, které začínají být v některých městech populární?

Umísťování soch má metafyzickou rovinu. Se sochami ve veřejném prostoru se spojuje něco, co jsme jako mladí architekti za komunistického režimu nenáviděli, byly totiž hlavně prorežimní. Otázka je, co socha vlastně znázorňuje. Pokud je dobře umístěna, může totiž znamenat více než dům nebo volný prostor.

Socha ztělesňuje trvání, stabilitu, a tyto věci drží město pohromadě. Má totiž trvalou platnost, socha z trvanlivého materiálu je silné téma. Smyslem sochy jako uměleckého díla je u nastupující generace velkomyslnost jako opak malomyslnosti. Smyslem velkomyslnosti je například ne strojová fascinace průmyslovými objekty, ale právě sochy.

Ve veřejném prostoru se odehrávají i demonstrace, a tedy také politika. Na Moravském náměstí v Brně se občas konají extremistická shromáždění. Jak vnímáte fakt, že na místě, které jste urbanisticky řešil, probíhá nacionalistická akce?

To, že právě na Moravském náměstí se odehrávají demonstrace „nesprávného významu“, jsem nevěděl. Že si to místo oblíbili také náckové, to je pro mě nepříjemné zjištění. Na druhou stranu baterie SS také pochodovaly po Václaváku. Jestli náckům Moravské náměstí vyhovuje, protože je kamenné a můžou tam nahlas dupat, nedá se nic dělat. Kdyby to ale bylo místo, které by si opravdu trvale oblíbili, jistě by mě to mrzelo. Jako zneužití prostoru by mi nicméně spíše připadalo, kdyby se tam postavily „trvale dočasné“ buňky nebo něco podobného, co zlehčí naléhavost toho místa.

Kritizujete pojmy jako „smart“, ale i „praktičnost“. Co máte proti praktičnosti v individuální architektuře?

Když za mnou přijde klient a přeje si „praktickou vilu“, ptám se ho, proč vlastně chce z bytu na sídlišti do vily. Proč nehledá smysl v estetice, když už má dostatečné prostředky. Vždyť nejvíce praktické by bylo, kdyby si koupil sousední byt a spojil je nebo něco podobného. I smysl zahrádky je nakonec spíše estetický než praktický. Také studenti začínají dispozičně provozním praktickým schématem, to je dobře a je to důležité, ale to ještě není architektura. Tento přístup bohužel nesouvisí s úrovní vzdělání zadavatelů. I lidé, kteří mají přehled o světě a mluví několika jazyky, mívají tento přístup a berou architekту-

ru jen jako účelovou součást života. K pochopení toho je možné ukázat spojitost chrámu a obydlí. V antice se stavěly chrámy jako obydlí boha a podobaly se obytným domům, dnes tady žádná taková provázanost není. To, že je primární praktické hledisko a že vše musí fungovat, je samozřejmé, ale kde je estetické hledisko?

Funkcionalismus je ale esence praktičnosti, a jde přitom často o světovou architekturu.

Ať chceme nebo ne, na funkcionalismus se formálně navazuje. Když pomineme metabolické pokusy Jana Kaplického – což jsou v podstatě šedesátá léta a z hlediska teorie architektury nejde o žádný futurismus –, nic jiného zde příliš k dispozici není. Jak dnes stavět jinak než svým způsobem funkcionalisticky, nevím. Cesta by mohla být skrze sdílené hodnoty, veřejný prostor, krásné světlo a podobně, to je ale obtížně uchopitelné východisko. Princip architektury nelze uměle zvrátit nějakými patvarami a takzvanou organickou architekturou. Před patnácti lety k nám přišla na praxi absolventka architektury a divila se, že „ještě neděláme bubliny“, že prý jde o návrat k přírodě, a uvedla řadu laciných hesel, na jaká se ještě pořád někdo chytí.

Jaké je podle vás místo těch metabolických pokusů? A jak vnímáte například boje o Kaplického kulturní centrum, kterému se říká „rejnok“?

Pokud jde o „rejnoka“, který má být podle posledních zpráv postaven v Praze na Štvanici, jde podle mne spíše než o architekturu o předvolební kampaň a politiku. Je to marketingový předvolební tah: vezmeme „rejnoka“ z Českých Budějovic, dáme ho na Štvanici a budeme mít skvělý předvolební guláš. A ani ho nebudeme muset vařit, stačí, že se uvaří mediálně. To je extrém, který jen mate veřejnost. Je to názorný příklad, jak se zachází s architekturou. Strízlivá budova se jakoby nenosí; vezme se tedy architektonický exces, který →

Ing. arch. PETR HRŮŠA (62)

• Narodil se v Brně.

V roce 1981 absolvoval na Fakultě architektury VUT v Brně.

Poté působil v architektonické skupině podniku Stavoprojekt, po roce 1990 dva roky jako hlavní architekt města Telče a byl i členem Památkové rady Pražského hradu. V té době také založil vlastní ateliér, který stále vede.

Věnuje se architektuře a urbanismu, vedle řady občanských i veřejných staveb je podepsán pod revitalizacemi a rekonstrukcemi městských prostor.

Působí i jako pedagog, od roku 2008 je vyučujícím na VŠB-TU v Ostravě.

V roce 2014 byl jmenován profesorem architektury.

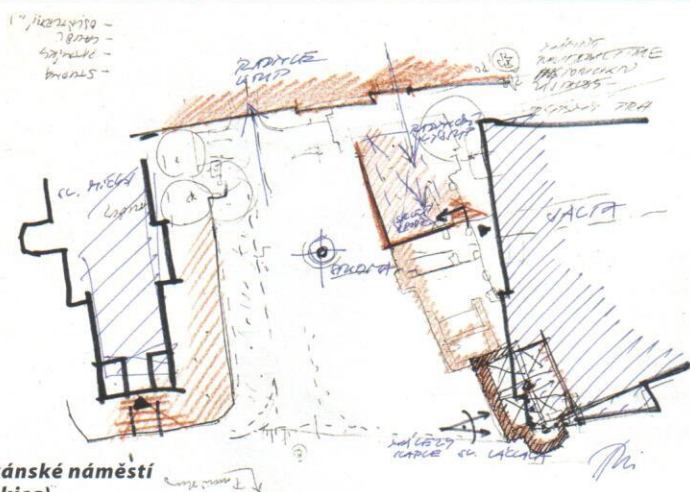
Od roku 2015 je hostujícím profesorem Ústavu památkové péče na Fakultě architektury ČVUT v Praze.

Vila u Brna

Moravské náměstí v Brně

Dominikánské náměstí
v Brně (skica)

patří pojetím do šedesátých let, a jde se s tím na mediální trh. Rejnost vznikl v době, kdy podobná architektura – neometabolismus jako architektura blobů – začala vycházet z módy. V prostředí architektonických kruhů bylo pro tuto anticipaci moderny a futurismu nejen v posledních letech typické, že se vyplácelo chytit se blobismu. Pro laickou veřejnost je to směr dvacátého století, který představoval nestřídmý a nejneurbanističtější módní výstřelek posledních padesáti let.

Administrativní soubor Rohan,
Praha-Karlín

Fasáda Trinit Office Center (skica)

Trinit Office Center
Viděl jsem příležitost postavit
dům, který bude mít základní
atributy městského provozu
a zohlední síť ulic."

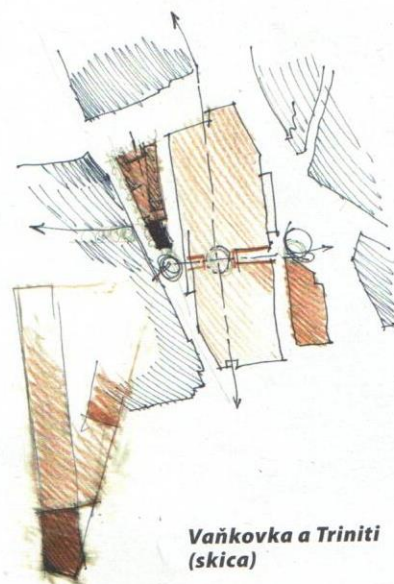

Nákupní a společenské
centrum Galerie Vaňkovka

Vaší výraznou realizací je budova Trinit Office Center za brněnským hlavním nádražím. Jak vznikala?

Zadání té stavby pocházelo z doby, kdy nebylo jasné, že se zpochybní přesun nádraží. Stavba měla být součástí městského bloku, v návaznosti na obchodní galerii v Brně – Vaňkovku. Viděl jsem příležitost postavit dům, který bude mít základní atributy městského provozu a zohlední síť ulic. Šlo o to, vytvořit z konzervativních východisek prostředí, které by nebylo přetechtizované. Konzervativnost stavby směřuje ne k anachronickým tvaroslovným představám archetypů, ale třeba k tomu, že v kanceláři půjde běžně otevřít okno, tedy že tam nebudou žádné složité rozvody klimatizace a vzduchotechniky. Přesvědčili jsme investora, že chlazení bude v betonových konstrukcích ve stropě. Tato zdánlivá drobnost vzešlá z opaku než z funkcionalistických východisek se posunula do obecnější roviny a v budově všichni její uživatelé mají stejné podmínky, je tam tedy potlačena technologie přizpůsobující stavbu individualismu. Každý musí akceptovat, že všichni

Vaňkovka a Trinit (skica)

mají stejné teplo nebo chlad. S ohledem na architektonickou antropologii není každý uživatel sám a ve prospěch toho nemá k dispozici individuální prostředí jako třeba v autě s nezdravou klimatizací.

Současným trendem je i maximální zapojení hi-tech technologií do staveb a koncept inteligentních domů. Co si o tom myslíte?

Nad tím se jen usmívám. Nic proti tomu, pokud má takový systém →

„Myslím, že Brno má v ulicích více života než turisticky atraktivní města, jako je Praha. Ono je dost na pováženou předhodit město k roztrhání davům turistů.“

nějakou přidanou hodnotu. Mám radši pohled selského rozumu, ale neberu to přitom nijak fundamentalisticky, také používám smartphone, i když se nevejde do kapsy. Pořád ale trvám na tom, že telefon je tady od toho, aby sloužil k telefonování. A stejně tak dům je k tomu, aby se v něm bydlelo. Když má někdo ambici nastavovat topení na dálku přes internet nebo nechat, aby provoz domu řídil počítač, budiž, ale asi by to nemělo být východiskem. Považuji to v důsledku za projev postfunkcionalistického manýrismu. V rámci obchodních triků a trendů se na to budou developéři a uživatelé soustředit, ale jde o velký omyl ve vnímání času a historie a představu, že život stále směřuje k něčemu lepšímu. U domů je to ale až druhořadé. Kromě toho znám několik úsměvných historek, kdy se člověk zavřel v domě a nemohl ven a nakonec pomohlo jen spuštění alarmu, který přivolal policii a ta dům otevřela. Proti elektronické inteligenci budov nakonec mluví i některé praktické zkušenosti – například loni naše studie na Národní knihovnu v Klementinu – ukázala, že vzácným tiskům se nejlépe daří v budově bez klimatizace v tlustých zdech a v místnostech orientovaných na sever.

Kromě realizací moderních budov a urbanistických konceptů se zabýváte právě i takovými úkoly, jako je knihovna v Klementinu. Co pro vás taková práce znamená?

Klementinum je vůbec samostatné a nosné téma už vzhledem ke své historii a architektonickému ustrojení. Jak se vlivem společenské poptávky musely měnit a rozšiřovat architektonické plány bývalých dispozic areálu, tak se v postupně upravovaných starých objektech ustalovala další nová pravidla. Plány týkající se vlastního využití a doplňování dispozic, jejich zařízení a provozu se výrazně dotkly – a to celkem degradujícím způsobem – také reprezentativního výrazu včetně dvorů. Postupně se díky praktickému využívání vytrácely hodnoty

dané podle koncepce italského architekta Giovannioho Bartolomea Comety, Luraga, Františka Maxmiliána Kaňky, eventuálně Kiliána Ignáce Dientzenhofera. Podobně výstavně je založena výmalba interiérů a architektonicko-sochařská výzdoba, například na takzvaném rajském dvoře na fontáně od italských umělců Giovannioho Battisty Passaraniho a Francesca della Torreho. Prostředí architektury Klementina začalo degradovat v době zásahů architekta Ladislava Machoně v letech 1924 až 1936, kdy došlo k zásadním intervencím do areálu. Betonové funkcionalistické konstrukce měly vyřešit zejména prakticky podmíněné zvětšení knihovny. „Zásluhu“ ve smyslu praktického a ryze účelového využití celého areálu ve smyslu skladišť knih vytvořily další moderní nenávaznosti na původní architektonickou i sochařskou a další uměleckou výzdobu. Klementinum je do jisté míry mementem modernistické, byť stále ještě zásluhou Ladislava Machoně kultivované intervence modernismu do klasické architektury. Zdá se, že motivující osobnosti k iniciaci jiné než skladištní revitalizaci Klementina je zde dost.

Jiným širokým trendem jsou úsporné domy, pasivní standardy nebo větrání s rekuperací tepla.

To všechno se promítá do architektury staveb. Jak to vnímáte?

Je to až hysterie vybuzená do neuvěřitelných rozměrů. Pro mě je odpovědí ironický nápad studenta, který navrhoval, že by bylo dobré zateplit zvenčí katedrálu svatého Víta, jež by tak zmizela pod vrstvami izolace, a její podoba by byla vidět jen z virtuálních fotek promítaných na plášť budovy. Šetrný trend má ale na architekturu vliv, i když nebudeme uvažovat o takových absurditách, a povede k tomu, že se budou dělat drahé fasádní konstrukce, budou se stavět konstrukce, které umožní rekuperaci, systémy řízeného větrání, a lidé budou žít v jakémsi umělém skleníku, čímž se stanou náchylnější-

mi k alergiím a podobně. Je to podle mě do extrému dotažený funkcionalismus, je to přehnané. Určitě by bylo dobře, kdyby domy – které ještě mohou být architekturou, a ne jen dokonalou technologií, jež málokdy jde spolu s architektonickým pojetím – nebyly tak chytré. Nakonec se ukáže, že tradiční stavby nejsou tak hloupé a že selský rozum je mnohdy logičtější a moudřejší než vyspekulovaný a sofistikovaný způsob rádoby vědeckého uvažování. Při realizacích se v ateliéru snažíme dohodnout s klientem, že vše v domě vyjma klasických principů architektury nebude tak „dokonalé“.

Když se objeví nějaký nový návrh budovy nebo urbanistického řešení, je skoro pravidlem, že je velká část veřejnosti proti. Jako by si lidé podvědomě přáli žít v nějakém pěkně udržovaném skanzenu.

Kde se bere takový negativní ohlas na novinky?

Některé stavby – ať je to moderní stavba, nebo banka od Bohuslava Fuchse ze třicátých let – znamenají bezohledný vpád do prostředí, které má nějakou ucelenost, a tak se laickým kritikům mnohdy příliš nedivím. Lidé si to spojují s tím, že jim novinka znestabilní opory, které město do té doby nabízelo. Když chodíte ulicí secesních nebo klasicistních domů a najednou tam někdo postaví skleněnou stavbu, nelze se divit, že to někoho může znervóznit. Je zde vidět dvojí pojetí výtvarného nebo architektonického světa – classicus a proti němu modernus. Modernus jde vždy po kontrastu, ale to někdy může otravovat. Ty, kdo se negativně staví k novému, bych tedy nezatracoval, ale spíše se je snažil v roli jakéhosi poradce vést k tomu, aby citlivě vnímali, jestli je to nové perfektní, tedy dobré a dokonale tvarově a materiálově provedené, jestli to přesahuje design reklamního typu a podobně. Sám jsem docela konzervativní, a když vyjdu na náměstí, nemusím nutně vidět něco extra nekonvenčního.

Jakou roli hraje architektura jako svědectví doby? První republika je pro nás funkcionalismus, z minulého režimu zůstaly paneláky a brutalismus, dnes máme kolem měst sídelní kaši.

Existuje teorie, že některé kvalitní lokality sídelní kaše jednou budou jako doklad doby chráněny. Někdy totiž vytvářejí jakousi přívětivou jednotu a tato místa mohou dokladovat, jak moc byli lidé napružení proti ordinovanému bydlení na sídlištích, měli tolik averze k pravým úhlům, že se vrhli tímto směrem. Většinou je to ošklivé, ale jako doklad si možná něco z toho zaslouží, aby se zachovalo. Kdo v devadesátých letech rychle zbohatl, hned chtěl bydlet ve vile u lesa a díky té poptávce začaly růst satelity. Paradoxem na nich mimo jiné je, že se nebere v úvahu základní fakt, totiž že vila začíná velikostí pozemku, což v sídelní kaši neexistuje a lidé si vidí z kuchyně do kuchyně. A pak tam také vidíme „paláce“ s kůžetkovým zábradlím... Možná ale ty lokality bude opravdu potřeba chránit, až z nich lidé utečou.

Dá se podle vás zastávat paneláků?

Paneláků se zastává teoretik architektury Rostislav Vácha a takto to dělal i v době největšího odporu proti tomuto způsobu stavění nedlouho po roce 1990, kdy byl za to mediálně zesměšňován. Bylo nás tehdy jen několik, kdo jsme chápali, ale nemohli veřejně sdílet jeho názor. Teď na téma tohoto způsobu bydlení a vůbec evidenci kvalitnějších socialistických sídlišť získal zasloužile podporu – grant. Zastat se takzvaných paneláků lze – ne ve smyslu architektonického chápání prostoru, ale uživatelsko-funkčním. V polovině devadesátých let Českou republiku navštívil významný anglický teoretik Kenneth Frampton. Ten se výrazně v rozhovorech s teoretiky zastával odkazu naší funkcionalistické avantgardy. Z ní vzešel i koncept zdravého bydlení, byť poněkud deformovaný, ale nicméně – ve formě sídliště. Paneláků se tedy dá zastat i z toho hlediska, že →

MEZI ČTYŘMA OČIMA
*Architekt, který trvá na
 uměleckém rozměru
 své profese, raději
 než o technologiích
 a konkrétních řešeních mluví
 o filozofech a antických
 vzorech urbanismu. Spíše
 konzervativní odpůrce než
 nadšenec trendů. Nesnáší
 slova jako praktický,
 entertainment nebo smart,
 o marketingu ani nemluvě
 (za smartphone na stole se
 skoro omlouvá, dostal jej
 jako dárek).
 Za ústřední téma považuje
 veřejný prostor a upřímně se
 raduje, když se
 do městských ulic a náměstí,
 která jako urbanista řešil,
 vrací normální –
 neturistický – život.*

nic nepředstírají, protože jdou na dřeň vyjádření postoje k rovnosti bydlení a sociálně orientovanému postavení prostředí, samozřejmě bez ohledu na umělecký aspekt architektury – vždy důležitý pro obecně přijímané hodnoty.

Mluvíte o architektuře jako o druhu umění. Jak se ale cítí architekt umělec, když mu někdo zasahuje do realizace nebo ji úplně mění? Sochaři by asi protestovali, kdyby jim někdo vrtal do sochy, spisovatel většinou nikdo nevytrhne z románu sto stran a nenahradí je jinými, architektům se to ale stává.

Takové pocity mám několikrát v poslední době; například při stavbě jednoho menšího objektu v Brně na velmi význačném a památkově sledovaném místě, kdy klient podlehl svodům stavební firmy a začal s ní zasahovat radami, jak snáze a poho-

dlněji dodělat svůj vysněný pejskuv a kočiččin „dort“ – bez architekta. Anebo v případě brněnského areálu přírodních říčních lázní koupaliště Riviéra. Tam se nyní má areál s původními kaskádovými bazény změnit na skluzavky a střikadla ústící do sterilní nerezové vany. A to podle masových klišé kvůli zvýšení počtu atrakcí právě tam, kde jsou dnes lidé nadšeni, že mají přírodní prostředí v duchu mé koncepce tekoucí vody uprostřed slepého ramene bývalého toku řeky. Už v počátečním zadání bylo osadit několik plastových padesátimetrových bazénů téměř do divoce přírodní příměstské krajiny u brněnského výstaviště s jeho funkcionalistickým odkazem. I v osmdesátých letech se mi podařilo tehdejšího investora – vševládné „soudruhy“ – přesvědčit, že tam, kde je řeka

a krásná svratecká krajina, nebudou atrakce a jiné, už tehdy propagované hlouposti, a to se udrželo donedávna i po roce 1989, kdy areál prošel složitým vývojem. Teď je původní myšlenka, bohužel, ohrožena.

Jak chápete architekturu jako umění s ohledem na to, že by jako v jinýchruzích umění mělo jít o komunikaci s publikem?

Lidé architekturu intuitivně chápou, cítí ji hapticky a věci mají obecnější platnost. Myslím, že je důležité nevyvíjet nový svět. Měla by mít přesah do minulosti, aby se dílo vyrovnalo minulosti. Neuvažovat v kategoriích „bylo–je–bude“, ale „bude–je–bylo“. To je vektor, který vedl architekturu možná až do konce devatenáctého století. Trvání je jedna ze ctností, které drží architekturu pohromadě, čas je anulován. ■